

מראי מקומות- שבועות ט"ז

לא בטלה. והק' הרמב"ן על זה מהא דהגמ' מביא מר' ישמעאל בר' יוסי דס"ל דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא, ואף דר' ישמעאל בר' יוסי מיירי בקדושת הארץ, ולא בקדושת המקדש, ולפי תוס' מה רא' הוא זה כלל, דלמא לעולם ס"ל דקדושת המקדש קידשה לעתיד לבוא, ומ"מ קדושת הארץ לא קידשה לעתיד לבוא. גם הרמב"ם (בית הבחירה ו', י"ד-ט"ז) כ' לחלק בין קדושת המקדש לקדושת הארץ, וביאר החילוק, דלגבי קדושת המקדש הקדושה תלויה בשכינה, והשכינה לא בטלה משם. משא"כ בקדושת הארץ, הקדושה תלויה בכיבוש רבים, וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטלה הכיבוש. אבל ע' בראב"ד שם בהשגות דחולק על הרמב"ם, וס"ל דאין לחלק בין קדושת הארץ לקדושת המקדש.

מצאו אלו וקידשום- פרש"י, לא פורש לי במה מקודשים ערי ארץ ישראל. וע' ברש"י בערכין (לב:) דכ' דהיו מקדשים ערי ארץ ישראל בב' תודות, ובשיר, וב"ד מהלכין וכו', וצ"ע למה כ' כאן דלא פורש לו. וע' בטורי אבן במגילה (י. ד"ה מצאו) דתמה על דברי רש"י בערכין, דהא לא מצינו קידוש זה אלא לענין ירושלים, דיש בה דיני אכילת קק"ל ומעשר שני, אבל לא מצינו כל דינים אלו כדי לקדש שאר ערי ישראל. ולכן הוא פ"י דהקידוש הי' בפ"פ ב"ד, דהם היו יכולין לקדשה העיירות ע"י דיבורם. וע"ש עוד שכ' לדייק דמלשון מצאו "אלו" וקידשום, דמשמע דדוקא הם שהיו מוקפין חומה מימות יהושע בן נון הי' יכול לקדש, אבל אותם עיירות שהוקפו חומה אחר מכאן, לא. אולם הביא דמדברי הרמב"ם נראה שקידוש עזרא אהני אפי' למוקפין חומה שבימיו, אע"פ שלא היו מוקפין מימות יהושע.

כל מצות אלו נוהגות וכו'- פרש"י דמצוות אלו היינו מצות בתי ערי חומה, ושלוח מצורעים, ושאין עושין מגרשיהם שדה. וע' בטורי אבן במגילה (י: ד"ה כל, צוין בגלה"ש כאן) דתמה ע"ז, מה ענין זה לעיר

א) ועזרא קדושי קדיש אע"ג דלא הוו אורים ותומים- כ' הריטב"א דגם לא הי' מלך, ומה שנקט אורים ותומים, היינו משום שלא הי' להם כלל אורים ותומים בבית שני, דזה הי' א' מהה' דברים שחסרו שם. אלא דהק', דנהי דלא הי' להם אורים ותומים ומלך, אלמא דאלו אין מעכבין, מ"מ מהכ"ת דכל האחרים אין מעכבין, לימא דצריך כל אלו חוץ ממלך ואורים ותומים. ותי' דכיון דמפקי מקרא דוכן תעשו, דע"כ לא הי' כוונת התורה שיהיו צריכין לעשות כולם, א"כ צ"ל דוכן תעשו היינו דצריך לעשות אחת.

ב) איתיבי רבא לר' נחמן, כל שלא נעשית, וכו'- כ' הריטב"א, "ואע"ג דאינהו על המשנה ממש נחלקו, אותבי' מינה גופא לומר דלישנא לא משמע כוותי'".

ג) שני ביצעין היו בהר המשחה, וכו'- ע' בפרש"י באריכות, ויוצא דע"ה היו אוכלין קק"ל בתחתונה ולא מעשר שני, וכן בעליונה, וחברים היו אוכלים בין מ"ש ובין קק"ל בתחתונה, אבל לא בעליונה. וע' בחשק שלמה דתמה דלפי גירסא זו יצא דהע"ה היו מחמירים טפי מהחברים לענין מעשר שני, ואיך יתכן לומר כן. ולכן כ' כגירסת ר"ח, ע"ש [ואולם נראה דלכאור' כוונת רש"י לומר דהע"ה היו מחמירין שלא לצורך, ומה שהיו נכנסין יותר מהתחתונה, לא הי' שום צורך לזה כלל, אלא דהע"ה החמירו מתוך חוסר ידיעה].

ד) שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית- וכן פסק הרמב"ם (מעשה הקרבנות, י"ט, ט"ו), אלא מבואר מלשונו דזהו היתר להקריב קרבנות בזמן הזה, אבל מ"מ אין חיוב, וכן מבואר מלשון החינוך (מ' ת"מ), דאין חיוב עליו להקריב קרבנות בזמן הזה דהבהמ"ק חרוב.

ה) דכ"ע קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא- הק' בתוס', הא אי' שי' ר"א בחגיגה דס"ל לגבי מעשר עני בשביעית דלא קידשה לעתיד לבא, ואיך אמרי' דכ"ע ס"ל דקידשה לעתיד לבוא. ותי' דס"ל לר"א דקדושת הארץ לגבי תרומה ומעשרות בטלה, אבל מ"מ ס"ל דקדושת מחיצות של בהמ"ק

שם במזיד, דאפי' אם נכנס שם בשוגג אין כאן דין שהי', דכל הנדון של שהי' הוא רק אם נטמא במקדש. ולכאור' אה"נ, ומה שנקט מזיד היינו דעכשיו מדברים בענין מזיד.

(א) **צריך שהי' למלקות- כ' הרמב"ן** דלכאור' זהו אליבא דמ"ד התראת ספק שמה התראה, דאי אליבא דמ"ד לא שמה התראה, א"כ את"ל דצריך שהי', אם כן אין שייך לו מלקות כלל, ואיך אמרי' "צריך שהי' למלקות". ותי' דאולי בעינן אף למ"ד התראת ספק לא שמה התראה, ושאלת הגמ' הוא דאם צריך שהי' לא לקי, והא דאמר "למלקות", לענין מלקות קאמר, כלומר במזיד ובהתראה, ואמר לשון סתם שלא להכניס עצמו במחלוקת.

(ב) **צריך שהי' למלקות וכו'- כ' תוס'** דמשמע דהשאלה הוא לענין מלקות ממש (וע' מה שהבאנו לעיל מהרמב"ן לענין התראת ספק), ואף דלא עשה מעשה ע"י שהי', מ"מ לוקה, וכמו מי שאינו פושט הכלאים שהוא לבוש בהם, דאף דעכשיו אינו עושה מעשה, מ"מ כיון דהלבישה הי' ע"י מעשה, ואף עכשיו הוא משהה כדי כניסה ויציאה (דאפי' אם לא בעינן כדי שהי', עכ"פ בעינן כדי יציאה וכניסה), ולכן לוקה. וע' במהר"ץ חיות שהביא מה שדן המשנה למלך (פרק ג' מביאת מקדש) בענין אם אמרי' דזה שייך רק היכא שהמעשה שעשה הי' ג"כ מעשה איסור, או אפי' אם הי' מעשה היתר, כיון דעכ"פ האיסור שהוא עושה עכשיו בא ע"י מעשה, ממילא נחשב איסור זה ג"כ איסור ע"י מעשה. ולכאור' יהי' מבואר מדברי תוס', דס"ל דאפי' אם הי' המעשה הראשון בהיתר, וכמו בסוגיין, דכשנכנס למקדש לא הי' טמא, מ"מ מה ששוהה שם נחשב מעשה לענין מלקות. וע"ע בקהלות יעקב (סי' ג', סוף אות א') דכ' להגדיר דברי תוס', דמה דצריכין שיהי' האיסור בא ע"י מעשה, היינו אם התורה אסר דבר זה ממש, ודבר זה התחיל ע"י מעשה, א"כ אמרי' דכל שנמשך מהמעשה כמעשה דמי, וחייב, משא"כ אם הי' מעשה צדדית דע"י נולד העבירה, בזה לא אמרי' דהוי' לאו שיש בו מעשה, ע"ש.

(ג) **צריך שהי' למלקות-** לעיל הבאנו דעת תוס' דבעינן שישוהה שם שיעור כניסה ויציאה מלבד שיעור השהי' כדי להתחייב במלקות.

שמוקף חומה מימות יהושע בן נון, הא סתמא תנן בפ"ט דערכין דאין עושין שדה מגרש... ולא מגרש עיר ולא עיר מגרש, ולכאור' זה קאי על כל עיירות, אפי' אם אין להם חומה, והניח בקור'.

(ח) **איכא דמתני לה אסיפא, וכו'- הק' התורה** חיים, הא לכאור' אין שום נפק"מ בין מאן דמתני לה ארישא ומאן דמתני לה אסיפא, ואין דרך של הש"ס לעשות כן, והניח בקור'. וכ' החת"ס דמלישנא קמא משמע דלעולם בעי השתחואה בפשוט ידים ורגלים כלפי פנים, וזה יש בה שיהוי קצת, אלא אם הוא זריז וממהר להשתחות מן האדם בינוני, מ"מ חייב הוא מצד ההשתחואה. אבל לישנא בתרא ס"ל דכלפי פנים לא בעי שיעור כלל, וזה א"א בשום פנים אם לא בכריעה בעלמא בלי פשוט ידים ורגלים.

(ט) **חד אמר כמימרי' דהאי פסוקא- ע' בהגהות** הב"ח דמבואר מדבריו דלפי שי' זו יש לו שהיית כל הפסוק, מוכל בני ישראל עד לעולם חסדו. אולם ע' ברמב"ם (ביאת מקדש ג', כ"ג) דפסק כמ"ד מויכרעו עד סוף הפסוק, והק' הכסף משנה למה פסק הרמב"ם להחמיר כמ"ד דמויכרעו, הו"ל לפסוק כמ"ד ראשון להקל [דמספק אין לחייבו קרבן]. וכ' דאולי ס"ל להרמב"ם דמ"ד ראשון ס"ל דכמימרי' דהאי פסוקא היינו מתחלת הפסוק עד ויכרעו, ולא עד סוף הפסוק, וא"כ נמצא דבאמת מ"ד דמויכרעו עד סוף הפסוק הוי' מיקל, דהוי' הארכת זמן טפי.

(י) **צריך שהי' למלקות- פרש"י,** אם התרו בו לצאת, ועמד פחות מכדי שהי', האם חייב מלקות או לא. וכ"כ תוס' (נדפס ביז.), דאם הי' שרץ במקדש והתרו בו שלא ליגע בו, ונגע בו, אז חייב אפי' בלא שהי'. והביא ראי' לזה מהא דבנזיר בבית הקברות, דג"כ שואל הגמ' אם צריך שהי' או לא, ומ"מ אי' שם דאם עושה עצמו נזיר בביה"ק, ודאי לא בעי שהי'. וביאר הריטב"א דאם הי' מטמא עצמו במזיד, א"כ הוי' כמו שנכנס לבהמ"ק במזיד, דאז לא שייך כל הנדון של שהי', דכל הנדון של שהי' הוא רק היכא דנטמא במקדש [וק"ק, דלא הי' צריך לומר דהוי' כאילו הי' טמא ונכנס

וכפשוטו היינו משום דאי לא הכי, הו"ל לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו. אולם ע' בריטב"א דהביא מש"כ תוס' דצריך לשהות שם כדי כניסה ויציאה, ולא כ' שהוא משום דהו"ל לאו שאין בו מעשה. והריטב"א עצמו כ' לחלק ולומר דדוקא גבי כלאים בעינן כדי פשיטה ולבישה, לפי שהאיסור הוא "לבישת" שעטנז, וכדי להיות נחשב לבישה צריך להיות מלובש כזמן פשיטה ולבישה. אבל כאן האיסור הוא השהי' גופא, ולא הכניסה למקדש, וא"כ לא בעינן שיעור

כניסה ויציאה [ומה שלוקה עליו אף דהוי לאו שאין בו מעשה, אולי כיון דעכ"פ בא ע"י מעשה, א"כ שפיר לוקה עליו. אבל לכאור' זהו דלא כהגדרת הקה"י שהבאנו לעיל, דלפי הגדרתו, לכאור' אי"ז אלא מעשה צדדית המביא לידי האיסור, וצ"ע]. וע' בבאר

יעקב על שבועות (ריש סי' כ"א), דהביא דעת התוס' דצריך שיעור כניסה ויציאה, וכ' דהרמב"ם לא ס"ל כן, וביאר דנח' בזה, דתוס' ס"ל דהאיסור הוא מואל המקדש לא תבא, ולכן צריך שיעור של כניסה ויציאה דוקא, אבל הרמב"ם ס"ל דיש איסור חדש כאן של שהי' במקדש, ע"ש בביאורו למקור לזה, ועכ"פ כיון דזהו איסור שהי' בלבד,

אי"צ שיהי' ג"כ שם שיעור כניסה ויציאה [אלא לכאור' צ"ע, דלדבריהם, למה נקטו הראשונים דין זה רק לענין מלקות, הרי לכאור' לפי דבריו (וכן משמעות הריטב"א הנ"ל) דאי"ז משום לאו שאין בו מעשה, א"כ לכאור' גם לענין קרבן גופא צריך להיות מחלוקת בזה, וצ"ע].